

Lovlig journalbruk

Oppslag i og bruk av Pasientjournalen

Oppslag i og bruk av pasientjournalen

Journalen er et viktig verktøy for tilgang til og deling av informasjon mellom samhandlende helsepersonell. Samtidig er journalen også nødvendig dokumentasjon på hvilken behandling pasienten har fått.

Journalen inneholder sensitive personopplysninger som må være tilgjengelig for behandlende personell, for at disse skal kunne gi best mulig helsehjelp. Opplysningene er taushetsbelagt, hvilket betyr at kun de som har med den enkelte pasient å gjøre, kan gjøre oppslag i opplysningene. Dette gjelder også kontaktoversikten. Det finnes unntak fra

dette, men da etter ledelsens avgjørelse og innenfor de begrensninger som lovverket setter.

Bruk av journal skal sikres for behandlende og merkantilt personell som har et berettiget behov for oppslag i den enkelte pasientjournal. Her gis det en oversikt over grunnlag for berettiget oppslag i journal, og konsekvenser om dette ikke overholdes.

Lovlig journalbruk

For å sikre forsvarlig helsehjelp, må sykehuset gi helsepersonell som behandler en pasient, tilgang til pasientens journal. Alle som er gitt tilgang i journalsystemet, har en teknisk mulighet for å gjøre oppslag i langt flere pasientjournaler enn hva den enkelte normalt har tjenstlig behov for. Selv om du har teknisk tilgang til pasientjournaler, har du ikke nødvendigvis lov til å gjøre oppslag. Det er derfor helt avgjørende at du forstår at du ved å ha tilgang, har fått en tillit som krever at du etterlever de føringer som gjelder for oppslag i de enkelte journaler. Brudd på dette kan medføre konsekvenser for ditt ansettelsesforhold.

Dette gjelder også bruk av såkalt eksplisitt beslutningsmal (aktualisering/ grønnlys). Dette gir mulighet til å gjøre oppslag på pasienter som er utskrevet, eller som er utenfor egen avdeling. Eksplisitt

beslutningsmal gis primært til lege, og krever at det skal være besluttet av lege med myndighet at oppslag med bruk av eksplisitt beslutningsmal skal kunne gjøres. Dersom du ikke er lege og likevel har fått denne funksjonen, kan ikke oppslag gjøres for aktuell pasient uten at det er besluttet av lege. Bruk av eksplisitt beslutningsmal skal alltid begrunnes ved å oppgi en årsak som registreres sammen med tidspunkt og hvem som gjorde oppslaget på den aktuelle pasient (gjøres i fritekstfeltet som kommer opp).

Her gis det en forenklet oversikt over hva som gir lovlig grunnlag for oppslag i journal, inkludert kontaktoversikten. Oversikten er ikke uttømmende, men er en hjelp til å gjøre noen riktige vurderinger i en hektisk hverdag.

TILGANGSSTYRING

Av hvem, og når kan oppslag i journalen gjøres?

- **Personell under sykehusets instruksjonsmyndighet:**
 - **Ansatte**
 - **Innleide**, som gjør en oppgave besluttet og avtalt med sykehusets ledelse, samt studenter.

OG

- Som har lovlig grunnlag for det aktuelle oppslaget

Må være under sykehusets instruksjonsmyndighet, dvs. ansatt eller at sykehuset har leid den enkelte inn for å dekke sykehusets behov. Forutsetter at den enkelte har undertegnet taushetserklæring og sikkerhetsinstruks, er gitt opplæring og har individuelle tilganger til journal beskyttet med passord.

Tilgang til journal skal være bestilt av leder eller den leder har delegert dette til.

Hva har jeg tilgang til i journal?

- Du har teknisk tilgang til flere opplysninger enn du har tjenstlig behov for.
- At det er mulig for deg å gå inn i en journal, betyr ikke automatisk at du har lov til å lese opplysningene.

Det forutsettes derfor at du bruker tilgangen din kun til opplysninger du har tjenstlig behov for, og at du har lovlig grunnlag for å gjøre oppslag i.

Pr. i dag er det ikke teknisk mulig å oppnå full elektronisk sikkerhet ved sykehuset, uten at det går på bekostning av opplysningenes tilgjengelighet. Det innebærer blant annet at helsepersonell har teknisk tilgang til langt flere opplysninger enn den enkelte har tjenstlig behov og grunnlag for. Konsekvensen er at personvern og informasjonssikkerhet ved sykehuset i stor grad forutsetter at hver enkelt ansatt har høy bevissthet omkring hvilke regler for tilgang som gjelder.

Når kan eksplisitt beslutningsmal benyttes?

- Brukes når det er grunnlag for oppslag og pasienten er utskrevet eller utenfor egen avdeling
- Gis primært til lege
- Dersom du ikke er lege og har fått denne funksjonen, kan ikke oppslag gjøres uten beslutning av lege.
- Bruk av eksplisitt beslutningsmal skal alltid begrunnes i eget felt.

Eksplisitt beslutningsmal gir mulighet til å gjøre oppslag på pasienter som er utskrevet, eller som er utenfor egen avdeling. Dette krever at det er et legitimt grunnlag for oppslaget, se eksemplene angitt tidligere.

LOVLIG GRUNNLAG

Hva er lovlig grunnlag for å gjøre oppslag?

- Å yte selvstendig helsehjelp til pasient
- Utnevnte personer med lovfestet ansvar, eksempelvis:
 - Journalansvarlig
 - Pasientansvarlig
- Samtykke fra pasienten til konkrete formål, som omfatter
 - Konkret forskningsprosjekt
 - Opplæring
- Intern kvalitetssikring
 - Besluttet av leder og dokumenterbart
 - Sykehushygienikerne, som har forskriftsregulert kvalitetsfunksjon
- Administrative funksjoner som kodeveiledning
- Annet, slik som
 - Konkrete saker i kvalitetsråd/kvalitetsutvalg
 - Konkret sak fra barnevern, sosialtjenesten, klagesaker, tilsynssaker, vedtak i psykiatrien
 - Tilfeller hvor noen skal vitne (både for domstol og fylkesnemnda for sosiale saker)
 - NPE-saker og klagesaker
- Innvilget dispensasjon fra
 - Regional etisk komite for medisinsk og helsefaglig forskning
 - Helse og omsorgsdepartementet for kvalitetssikring

Denne oversikten gir prinsippene for hovedgrunner til å gjøre oppslag i journal, men er ikke uttømmende. Poenget er at du ikke kan lese andre opplysninger enn de du har tjenstlig behov for, og at taushetsplikten samtidig er ivaretatt.

For alle grunnlag ut over helsehjelp, er muligheten for oppslag i tillegg begrenset til aktuelt ansvarsområde for funksjonen.

FORSKNING OG KVALITETSSIKRING

Jeg skal forske. Kan jeg bruke den tekniske tilgangen jeg har til den elektroniske journalen?

- Ja, hvis du har skriftlig samtykke fra den enkelte pasient til godkjent studie

Eller

- Hvis regional etisk komite (REK) har innvilget dispensasjon fra taushetsplikten, (eventuelle krav til informasjonsplikt må oppfylles).

Eller

- Du har annet lovlig grunnlag for innsynet

Annet grunnlag for oppslag, eks. helsehjelp, kvalitetssikring, journalansvarlig, tilråding fra Personvernombud, gir allerede kjennskap til de taushetsbelagte opplysninger og gir dermed rom for å eksempelvis kunne finne kandidater å forespørre inn i en studie. Selve studien vil kreve egen godkjenning.

Når gir intern kvalitetssikring meg lovlig grunnlag for oppslag?

- Intern kvalitetssikring av diagnostisering og behandling har grunnlag i HPL §26, og gir mulighet for innsyn for de som er bemyndiget, eks.
 - Kan gjøres på eget initiativ av medisinsk-faglig ansvarlig (ansvar gitt i stillingsinstruks) for behandlingen som er gitt.
 - Må være besluttet av leder og dokumentert dersom journaler fra flere enn "egne" pasienter skal gjennomgås
 - Må være besluttet på klinikknivå og dokumentert dersom flere avdelinger skal involveres
- Må besluttes av fagdirektør og dokumentert dersom flere klinikker involveres

FAGLIG UTVIKLING OG OPPLÆRING

Faglig interesse og egenopplæring

- Innsyn på grunn av faglig interesse krever samtykke fra pasienten, når pasienten ikke lenger er under behandling av deg.
- Det samme gjelder om pasienten ikke er gitt behandling av deg, men du søker kunnskap om diagnose eller behandlingsform.
- Evt. hvis du har annet lovlig grunnlag for innsynet gjennom andre roller ved sykehuset.

Hva med studenter under opplæring?

- En student kan gjøre oppslag i journal ved selvstendig yting av helsehjelp til aktuell pasient (ved midlertidig lisens).
- En student kan gjøre oppslag i journal ved deltagelse i helsehjelp til aktuell pasient, uten å yte selvstendig helsehjelp. Dette inkluderer eksempelvis deltagelse i morgenmøter, vititrunder og tilsvarende, der informasjon om den aktuelle pasient gjøres kjent. Gjelder også øvrig bistand til ansvarlig lege som kladd av journalnotat og tilsvarende, der studenten inkluderes i den aktuelle pasients diagnose og helsehjelp, selv om dette ikke ytes som selvstendig helsehjelp.
- Oppslag utover dette forutsetter samtykke fra pasienten. Dokumenteres som blindnotat.

Årsak til innsyn, og at du har fått samtykke fra pasienten, skal dokumenteres.

Det er ikke lov å søke opp informasjon om pasientens videre behandlingsforløp etter at du har avsluttet din rolle i behandlingen. Dette krever samtykke eller en ledelsesbeslutning om kvalitetssikring. Slik beslutning må være dokumentert.

Dersom samtykke fra pasient ikke er mulig, kan en annen som er autorisert for innsyn (pasientansvarlig eller journalansvarlig) ta ut relevante opplysninger og anonymisere dem før de overleveres til deg.

Dette er hovedregelen, men dersom avdelingsleder er gitt muligheten til å gi tilgang til journal ved kvalitetssikring av diagnostisering og behandling, vil det kunne gi utvidede muligheter.

Feltk

Det er avdelingsleder, behandlende lege, eller annen person med myndighet, som avgjør om studenten deltar i helsehjelpen.

KONSEKVENSER

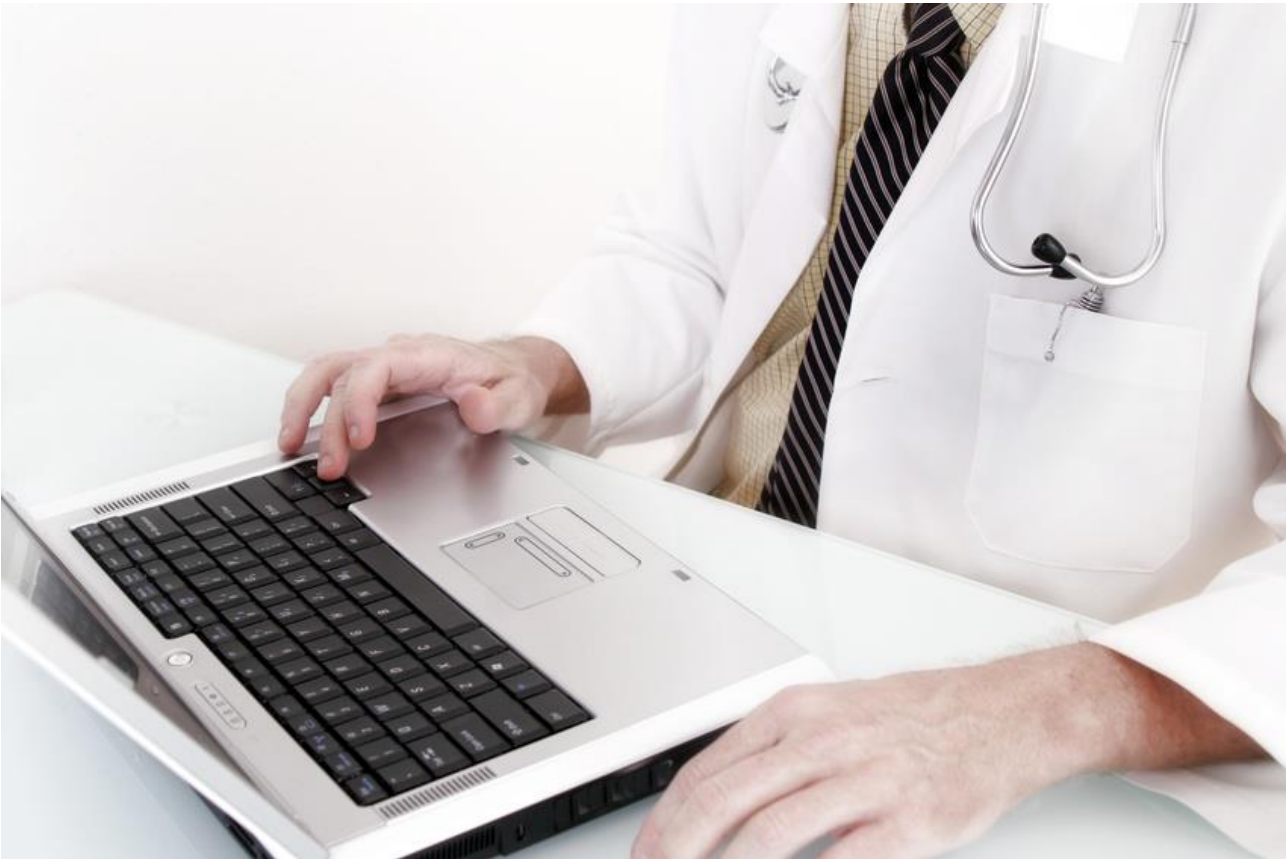
Konsekvenser ved brudd med disse føringer

- Alle oppslag og bruk av journalen loggføres. Uberettigede oppslag vil håndteres som sikkerhetsbrudd.
- Følgende vurderes som reaksjoner ved sikkerhetsbrudd:
 - Skriftlig advarsel. Dette er minimum reaksjon.
 - Rapportering til Helsetilsynet.
 - Oppsigelse.
 - Anmeldelse med begjæring om strafferettslig påtale.

I noen tilfeller ved mistanke om misbruk, har ansatte forklart oppslaget med at andre har vært inne og brukt deres tilgang. I en hektisk arbeidssituasjon, kan det være tilfellet, men du er uansett ansvarlig for bruken av din pålogging.

HUSK Å LOGGE AV FØR DU FORLATER ARBEIDSSTASJONEN, ELLER AKTIVER PASSORDBESKYTTET SKJERMLÅS.

Hftet er utgitt av Nasjonal IKT i forbindelse med prosjektet «Etablering av nasjonal metode og rammeverk for statistisk analyse av logger fra oppslag i behandlingsrettede helseregistre» og er fullstendig basert på brosjyren «Lovlig journalbruk - Oppslag i og bruk av Pasientjournalen» utgitt av Personvernombudet ved Oslo universitetssykehus HF, Stab fag og pasientsikkerhet, Seksjon for personvern og informasjonssikkerhet.

Andre dokumenter:

- Brosjyren «Kontroll av oppslag i elektronisk pasientjournal»
- Dokumentet «Veileder for innføring og anvendelse av statistisk analyse som metode for å avdekke uberettigede oppslag i behandlingsrettede helseregistre («mønster-gjenkjenning»)